

het ken-
inzelfden
t kennen
is, maar
n. Werpt
daarom
n. tracht
n. bouwt
sultaten.
andere?
nadoren,
eten met
ons cril-
alles uit-
ledings-
ontluit-
ding der
k tevens
an Chris-
hebben.
in onze
aarbare
et alles
christe-
n vorige
et waar
n. Toch
er. Niet
slechts
rkegen,
ag komt
n over?
eloovige
derschiel-
ook kan
uur van
tenschap
ven het
ds maar
en soort
teiner.
genoeg-
omingen
et wien
edwoeft,
ndachtig
ken. Nu
ier een
ring aan
omstan-
we ook
n het in
op ons
thans
ing" ons
stelsel
De Her-
sophie nog
eosophisch
door pri-
te nemen:
wjsheid
begrips-
rop stelt
de krach-
cultus, te
ook van
blijkens
aandacht
reede:
id op de
stesleven,
e grenzen
andheid
te aan
steeds
dea staat
teoretisch-
e op elk
en in den
al in op-
n van de
onze taal
et woord
nde" voor
z richting
en pae-
is gespro-
waarlijk
e trekken
boren, be-
he Hooge-
kelijk de
niversiteit
van den
wand de
word met
happelijke
literatur",
unt hoogst
grondslag
gebouwd.
sophische
rheit und
heoretisch
n de phi-
"Ding
stische en

theoretische Vernunft", die de kloof tusschen ge-
loof en weten onoverbrugbaar maakt. Verder uit-
gewerkt heeft hij deze leer in zijn in 1894 ver-
schonen „Philosophie der Freiheit", dat tevens ge-
zegd kan worden de kern te bevatten van de sociale
leer, die Steiner onmiddellijk na het einde van den
oorlog als „Driedelinge indeeling van het sociale
Organisme" in zijn boek „De Kern van het sociale
Vraagstuk" ontwikkelde.

In 1890 werd hij naar Weimar geroepen aan
het toen juist geopende Goethe-Schiller archief,
waar hij tot 1896 aan de groote uitgave van Goethe's
werken medewerkte. In „Grundlinien einer Er-
kenntnistheorie der Goetheschen Weltanschauung"
(1886) en in „Goethes Weltanschauung" (1897) zijn
de vruchten van zijn Goethestudie neergelegd. Van
zijn vroegste jeugd af en vooral na het verlaten
van Weimar trachtte hij in verschillende kringen
zijn geestelijk wetenschappelijke wereldbeschouwing
ingang te doen vinden. Als redacteur van verschil-
lende tijdschriften, als leeraar aan een door ar-
beiders opgerichte volksuniversiteit, als spreker en
schrijver deelde hij van zijn veelzijdige kennis mede.
De wereld toonde zich nog weinig geneigd, naar
hem te luisteren. Slechts onder een groepje van
theosofen vond hij een aandachtig en gewillig ge-
hoor. Uit dien tijd dateeren zijn „Die Mystik im
Aufgang des neuzeitlichen Geisteslebens" (1901)
en „Das Christentum als mystische Tatsache"
(1902). Met deze kleine groep als kern, die schijn-
baar ver afstond van Steiner's hoog stijgend we-
tenschappelijk en filosofisch streven, wist hij
in 20 jaren van ongehoorden arbeid de anthro-
pocophisch geesteswetenschappelijke beweging in het
leven te roepen, die zich reeds vóór den oorlog
over de geheele beschaaftde wereld uitstrekte en
die zich nu gereed maakt, met de vruchten van
deze studie voor de wereld te verschijnen. Van
Steiner's hand verschenen in deze jaren talrijke
geschriften, te veel om op te noemen (o.a. „Theo-
sophie", „Geheimwissenschaft", „Die Rätsel der
Philosophie", „Vom Menschenrätsel", „Von See-
lenrätseln"). In Dornach bij Basel werd sinds 1913
een „Vrije Hoogeschool voor Geesteswetenschap"
opgericht, waarin onlangs — hoewel het gebouw
nog niet geheel gereed en feitelijk nog niet geopend
is — in een cursus van 3 weken, voordrachten
werden gehouden over de meest verschillende ge-
bieden van wetenschap van het standpunt der
Geesteswetenschap. Vele honderden bezoekers van
allerlei landen en talen — daaronder een zeer
groot aantal studenten — woonden dezen cursus
bij, waaraan zich kunstvoeringen („eurythmie"),
besprekingen op paedagogisch en sociaal gebied
aansloten, enz. De geheel nieuwe stijl, waarin
dit gebouw opgetrokken is en die tevens een uit-
drukking van deze wereldbeschouwing zelf in kunst-
vormen wil zijn, zonder symboliek of allegorie,
maakte op alle bezoekers een diepen indruk. De
grootsche veelzijdigheid, waarmee deze beweging in
de wereld treedt, helet onmiddellijk ieder sectarische
neiging. De internationale beweging voor „driedelinge
indeeling van het sociale organisme", waarvan de
associatieve stichtingen op economisch gebied „der
Kommende Tag" in Stuttgart, „Futurum" in Dor-
nach een proefisch resultaat zijn, trekt in ver-
schillende landen van Europa steeds meer op-
merkzaamheid.

Als een der meest hoopvolle scheppingen van
Steiner's genie staat de „Waldorfschool" in Stutt-
gart, die op de grondslag van een antroposofi-
sche paedagogie en onder zijn leiding een hooge
vlucht begint te nemen en van de praktische uit-
voerbaarheid van zijn denkbeelden getuigt.

Men zal begrijpen, dat wij niet elke uitdrukking
uit het overigens objectieve levensoverzicht voor
onze rekening nemen. Wij waardeeren in Steiner
zijn strijd tegen het materialisme. Daartegenover
staat, dat wij niet lang zijn geest behoeven te
beproeven of hij uit God is. Steiners stelsel is
een godsdienst „made in Germany".

Besmetting in de kerk.

Bij al zijn kritiek vergeet men zelfkritiek niet.
Zulke zelfkritiek stelt wel eens voor moeilijke prak-
tische vragen. Toenogtoe was men onder ons tame-
lijk wel gewoon om bij het uitbreken van besmet-
telijke ziekte zijn kinderen wel van school thuis
te houden, maar men had er geen bezwaar in
hen naar de catechisatie te zenden en over de
mogelijkheid van besmetting in de kerk dacht men
weinig na. Thans is deze kwestie onder ons aan
de orde gesteld. „De Herald" raadt om in zulk
een geval — en wij sluiten ons hierbij geheel aan —
zijn kinderen ook van de catechisatie thuis te hou-
den. „Anders", zegt het blad, „staat het met het
kerkbezoek, omdat het hier geldt een zoeken van
troost van bemoediging en van sterking. Het wil
niet, dat alle gevallen over één kam geschoren
worden. Het herinnert aan de voorschriften onder
Israël en eindigt:

Natuurlijk zijn er daarom wel middelen om dit
gevaar zooveel mogelijk te beperken en te voor-
komen. Doetoren, die zulke besmettelijke zieken
bezoeken, desinfecteeren zich voordat zij anderen
bezoeken gaan. En zou zouden ook de huisgenoo-
ten uit zulk een besmet gezin voornamelijk desinfectie-
middelen kunnen gebruiken. Ook zou men kunnen
zorgdragen, wanneer men de Kerk wilde bezoeken,
dat men niet in een volle bank naast anderen ging
zitten, maar een afzonderlijke plaats innam. Ook
bij het Avondmaal was het oudtijds gebruik, dat
degenen, die aan een besmettelijke ziekte leden,
het Sacrament apart gebruikten. Lichtzinnig over
zulk een gevaar van besmetting hoestijden, mag
men niet. Niet alleen de hygiëne leert ons dit,
maar ook het Woord van God.

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„De Antichrist", door Dr. V. Hepp. Tweede
herziene druk.
J. H. Kok, 1921, Kampen.

Dat de eerste druk van dit werk in een jaar tijd
was uitverkocht, geldt mij als bewijs, dat naar de
behandeling van dit onderwerp werd uitgezien.

Deze tweede druk is veel minder omvangrijk dan de
eerste.

In mijn „Woord vooraf" bij den tweeden druk gaf
ik daarvan aldus rekenschap:

„Schreef ik bij de eerste uitgave: „Al zal de
eenvoudige lezer wel eens een bladzijde onbegrepen
moeten omslaan, zoo zou ik nochtans mijn werk
mislukt achten, indien hij niet tenminste in grove
omtrekken het beeld van den Antichrist voor zich
zag", eenige recensenten waren zoo vriendelijk te
verzekeren, dat ik hierover niet bezorgd behoefde
te zijn en mijn doel niet heb gemist.

Dit verblijdt mij zeer.

Toen ik evenwel bericht ontving, dat de vorige
oplage zóó slonk, dat spoedig een nieuwe noodig
zou blijken, stelde ik mij de vraag, of ik nu niet
zou pogen die onbegrepen bladzijden eruit te lichten.

De ervaring tocht leert, dat het niet begrepen
voor velen iets bijzonder afschrikwekkends heeft
en dat om enkele min doorzichtige gedeelten een
geheel boek soms uit de hand wordt gelegd.

En de kring, waarvoor ik mijn arbeid nuttig
wensch te maken, kan moeilijk te ruim worden
genomen.

Nog altijd word ik gestoofd in mijn overtuiging,
dat het profetische woord aangaande den Anti-
christ geen enkel christen met rust mag laten.

Hoe gaarne zou ik allen bereiken!

Ik besloot daarom de aantekeningen en de be-
spreking van de meer wetenschappelijke problemen
weg te laten.

Voor de eerste hoofdstukken ondergingen zoo
een belangrijke verkorting. De omvang van het ge-
heele werk werd daardoor aanmerkelijk terugge-
bracht, iets, wat met het oog op de tegenwoordige
boekenprijzen menigeen niet ondienstig zal zijn.

Ik verhele het niet, dat ik hiermee een offer
breng.

Maar het is niet te zwaar, indien ten gevolge
daarvan de ernst der toekomst meerdere door-
dringt.

Voor wie dieper studie van dit onderwerp wil
maken of in beoordeeling van mijn gevoelen wil
treeden, blijft de eerste druk natuurlijk de eigenlijke.

Deze uitgave is dus een volksuitgave.
Daarom stelde de uitgever den prijs zoo laag mogelijk.

„De Macedoniër", Zendingstijdschrift. Re-
dacteurs: Ds. H. Dijkstra, Ds. D. Bakker,
Ds. D. K. Wielenga.
Uitgave van Exco Venema, Groningen.
No. 1 en 2 van jg. XXV.

Dit tijdschrift verdiende in onze kringen veel meer
gelezen te worden.

„Anti-Christelijke Strooming", door Joh. de
Heer. Derde druk.
Uitgave van Joh. de Heer, Rotterdam.

Hierin worden behandeld: theosophie, spiritisme, chris-
tian science, de nieuwapostolische, de mormonen, de
ster in het Oosten, de orle van zeven.

Het is een aardig, oriënteerend boekje, dat heel ge-
schikt ter inleiding kan dienen op werken, die wat
dieper op deze onderwerpen ingaan.

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Hooggeachte Heer Redacteur,

Beleefd verzoekt ondergetekende een klein plaatsje
in „De Reformatie" voor onderstaande regelen. Bij
voorbaat mijn dank.

Als men als ambtsdrager zoo af en toe eens een
bezoek brengt in een schippersgezin, komt men dik-
wijls helaas tot de droeve ervaring, dat deze menschen,
wat Schriftkennis betreft, zooveel te kort komen bij
die van het vasteland en niet alleen dat, doch zijn
ze tevens ook totaal vreemd aan het kerkelijk leven.
De oorzaak daarvan ligt natuurlijk in hun beroep, dat
hen van de eene naar de andere plaats drijft, waar-
door zij de gelegenheid voor catechetisch onderwijs
missen. En toch hebben zij er recht en aanspraak
op, evengoed als de vasteland-bewoners.

Nu rijst bij mij de vraag: mogen wij als Geref. Kerken
deze duizenden menschen zoo maar aan hun lot over-
laten? Ik geloof neen! En dit is toch ook niet nood-
dig! Ik stel het mij zoo voor: als nu onze Geref.
Kerken eens een generaal besluit nemen om in alle
plaatsen, waar schippers komen, b.v. vier winterman-
den 1 à 2 avonden 1 uur gelegenheid te geven voor
catech. onderwijs volgens een vasten leidsraad, zoodat
b.v. als T. van de Week in G. naar catechisatie is
gewest en hij is volgende week te A., dat hij dan
het vervolg in zijn verband krijgt.

Het komt mij voor, dat op deze wijze een nuttigs
Zendingarbeid kan worden verricht, die zeer nood-
zakelijk is en geen geldelijke offers vraagt. Ik hoop
van harte M. de B., dat dit voorstel steun zal vinden
en er spoedig een comité voor deze actie gevormd
zal worden, waarvoor ondergetekende zich ook gaarne
wil interesseren.

Met hoogachting en Br. gr.

Uw dw. dc,
J. TROOST.

Gorinchem, 5 Februari 1921.

Toren.

Je staat in de slapende stad als een wacht.
Je zingt je welluidende lied in den nacht,
Als de sterren hoog staan,
En de lachende maan
Je met zilveren glansen, doorluchtig en rein,
In de blauwende lucht als een zaal'ge doet zijn.

Als stormvlagen raafden tot klaagtonen bang,
In flarden verscheuren je zind'renden zang,
Sta je vast onvervaard,
Met je voet diep in de aard;
En je sidert niet week om den woedenden wind,
Maar je wijst maar omhoog met 't geloof van een kind.

Een wakende ziel in den duisternen nacht,
Houd j' over de wereld je eenzame wacht...
Door de luist'rende lucht
Galmt je wijde gerucht...
En je jubelt je lied als een vroom „Wees gegroet!"
In het Oosten den dagenden dag tegemoet.

L. THUIS.

KERKNIEUWS.

GEDEFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Kamperland, F. J. v. d. Ende te Westkapelle en G. de Jager
te Gruppkerke.
Rotterdam, J. Douma te Den Haag en W. H. Gispert te
Scheveningen.

Beroepen te:
Arnhem, Dr. K. Dijk te Den Haag.
Hallum, J. L. v. d. Wolf te Haastrecht.
Jutrijp-Hommerts, W. F. Geerds te Veenwoudsterwal
Lochem, S. Bosma te Buitenpost.
Rotterdam, J. Douma te Den Haag.

Aangenomen naar:
Bunschoten (B.), M. Post te Nieuw-Dordrecht.

Bedankt voor:
Apeldoorn, Dr. K. Dijk te Den Haag.
Huizum, J. A. Taselaar te Harlemermeer (O.Z.)

Afscheid van:
Bunschoten (B.), W. Veder, Tekst Filipp. 2:12.

Overleden. In de vorige week overleden de predikanten
Ds. J. Boesjenga te Meerkerk, in den ouderdom van 63 jaren
en Ds. D. Tibben, een pred. te Haarlem, in den leeftijd van
71 jaren.

Toegelaten. De cand. J. H. Kuiper te Kampen is door
de classis Franeker toegelaten tot den dienst des Woords.

— De cand. H. R. Pel te Schraard, is door de Classis
Bolsward toegelaten tot den Dienst des Woords.

Jubilea. De N. A. de Gaay Fortman te Amsterdam, hooft
19 dezer zijn 50-jarig ambtsjubileum te gedenken.

Ouderlingenconferentie. Ouderlingen der Geref.
Kerken in Gelderland, houden Woensdag 23 Februari a.a. een
2e Conferentie te Arnhem.

Mededeelingen zullen gedaan worden vanwege de Kerkeraden
die naar aanleiding van het referaat van Ds. Da. G. Renting
een Jeugd-ouderling hebben aangesteld en de resultaten van
dien arbeid.

Prof. Dr. G. Ch. Aalders, van Hilversum, zal refereeren over:
„De Catechisatie en wat onze Ouderlingen daarvoor hebben
te doen".

De heer F. Kortlang Jzn., van Ermelo, zal inleiden: „Is een
Centrale Ouderlingen-Conferentie voor Nederland gewenscht?"

De heer J. van Dijk, van Arnhem, zal inleiden de vraag:
„Is de oprichting van een Ouderlingenblad eisch van onzen
tijd?" (Rot.)

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Noordeloos, P. de Smit te Oud-Beijerland.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Ternausen, G. H. Kersten te Ierseke.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Drietal te:
Delft, D. J. v. d. Graaf te Raamsdonk, J. H. Koster te Wouters-
woude en S. Ronner te Oane.
Delft, T. Lekkerkerker te IJsselmuiden, L. J. Lammeckink te
Jaarsveld en J. Ronge te Hoogblokland.
Etrecht, S. v. Dorp te Rotterdam, A. H. J. G. van Voorthuizen
te Doornspijk en C. B. Holland te Kampen.

Beroepen te:
Elst, Mr. J. P. Dijkstra, cand. te Den Haag.
Herwijnen, J. Heemskerk, cand. te Rotterdam.
Kralingen, N. v. d. Snoek te Zetten.
Lierdam, T. Lekkerkerker te IJsselmuiden.
Sprang, A. G. Oosterhuis te St. Annaland.
't Zand (Gron.) J. J. Heeringa te Loppersum.

Aangenomen naar:
Amsterdam (benoorden het D), J. J. Stam te Welsum.
Aurdenburg, H. J. Barnouw te Oude Niedorp.
Nederhorst den Berg, P. Warners te Heinkenszand.
Rijsord, J. G. I. Brouwer, cand. te Den Haag.

Bedankt voor:
Broek op Langendijk, J. P. Dijk te Oppenhuizen.
Hien en Dodewaard, G. Grootjans Jr. te Ommereu.
Markelo, J. G. L. Brouwer, cand. te Den Haag.
Nijeharke, J. C. H. Romijn te Parrega.

Afscheid van:
Stavonisse, J. H. C. Kamsteeg, Tekst 1 Petr. 5:10—11.
Zuid-Beijerland, C. Vlaabom, Tekst 2 Cor. 1:20.

Intrede te:
Hoofdplaat, J. E. B. Meloen, Tekst Es. 33:7.
Kage, A. E. van Baalen, Tekst Hebr. 12:1—2.

Uit het ambt. Ds. J. B. Th. Hogenholtz, pred. te Purme-
rend, zal tot een burgerlijke betrekking overgaan, en alzoo
zijn ambt neerleggen.

Ds. J. B. Ketelenbos ontving een beoëning tot
voorganger bij de Vereen. tot bevordering van Chr. belangen
te Assen, een vereen. van ethisch-rechtzinnige leden der
Ned. Herv. Gem. aldaar.

Overleden. Te Amersfoort is in den leeftijd van 57 jaar,
Ds. W. J. Meiners overleden.

Kerkorgels. Te Eerbeek is een nieuw kerkorgel in
gebruik genomen.